

Aan de raad van de gemeente
LEIDSCHELDAM-VOORBURG

Datum 24 oktober 2006

Onderwerp Gezondheidsrisico's UMTS-zendmasten

Categorie B

DIS Nummer 2006/26270

Portefeuillehouder De heer Rensen

Commissie Maatschappelijke Activiteiten

Behandeld door De heer Kampschuur (070) 3009627

Samenvatting In de raadsbrieven van 22 november 2005 (2005/29894) en 21 februari 2006 (2006/1286) hebben wij u geïnformeerd over de berichten over de gezondheidsrisico's van elektromagnetische velden (straling), waarbij de bezorgdheid vooral gericht is op de straling van UMTS-zendmasten. In voorliggende raadsbrief informeren wij u over de in juni dit jaar gepubliceerde resultaten van de Zwitserse studie naar de effecten van UMTS-velden op het welbevinden en de cognitieve functies van aan dergelijke velden blootgestelde vrijwilligers. Ook gaan wij in op reacties (standpunten) naar aanleiding van dit onderzoek. Uitgaande van de recente uitspraken van resp. de Staatssecretaris van VROM, de Wereldgezondheidsraad en de VNG over deze materie doen wij geen voorstel het bestaande beleid voor de plaatsing UMTS-antennes Leidschendam-Voorburg te wijzigen.

1. Inleiding

In de raadsbrieven van 22 november 2005 (2005/29894) en 21 februari 2006 (2006/1286) hebben wij u geïnformeerd over de berichten over de gezondheidsrisico's van elektromagnetische velden (straling), waarbij de bezorgdheid vooral gericht is op de straling van UMTS-zendmasten. Wij hebben u toegelicht dat wij ons terdege bewust zijn van de zorgen van burgers over de gezondheidsrisico's van UMTS-signalen. Op basis van de beschikbare informatie van de Gezondheidsraad en het Ministerie van VROM en in afwachting van de afronding van de evaluatie van het Convenant Nationaal Antennebeleid en de onderzoeken naar mogelijke gezondheidsrisico's, hebben wij geen voorstel gedaan het bestaande beleid voor de plaatsing van UMTS-antennes in Leidschendam-Voorburg te wijzigen.

In de raadsbrief van 22 november 2005 hebben wij gewezen op een onderzoek naar mogelijke gezondheidsrisico's dat in Zwitserland (met Nederland als een van de sponsors) wordt uitgevoerd. In voorliggende raadsbrief informeren wij u onder meer over de resultaten van dit onderzoek. Ook gaan wij in op reacties (standpunten) naar aanleiding van dit onderzoek.

2. Wettelijk kader

Het kader voor het lokaal beleid met betrekking tot de plaatsing van GSM-/UMTS-antennes is het door het ministerie van Verkeer en Waterstaat, het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de vijf operators van mobiele telecommunicatie Nationaal ondertekende Convenant Nationaal Antennebeleid (2002).

Dit convenant regelt allerlei voorwaarden en procedures die in acht moeten worden genomen bij de plaatsing van antenne-installaties ten behoeve van mobiele telefonie (GSM en UMTS). In het convenant is onder meer afgesproken dat de operators samen een plaatsingsplan maken om gemeenten te informeren over locaties van bestaande en geplande antennes en dat antennes onder de vijf meter hoogte voortaan vergunningvrij zijn. Daarnaast bevat het convenant afspraken over de visuele inpasbaarheid van antennes, het instemmingsrecht van bewoners van huurwoningen en de maximaal toegestane blootstelling aan radiofrequente elektromagnetische velden.

Het convenant is een uitwerking van het door de Tweede Kamer vastgestelde Nationale Antennebeleid, waarin wordt gezocht naar een goed evenwicht tussen de belangen op het gebied van volksgezondheid, leefmilieu, veiligheid en economische ontwikkeling.

3. Stand van zaken onderzoeken naar en standpunten over gezondheidsrisico's van elektromagnetische velden

3.1 Algemeen

De effecten die door elektromagnetische velden worden veroorzaakt, kunnen worden verdeeld in thermische en niet-thermische effecten. Thermische effecten worden veroorzaakt door opwarming van lichaamswefsel. Voor deze effecten zijn blootstellinglimieten voorgesteld door de Europese Commissie. Deze zijn overgenomen door de Nederlandse overheid.

De niet-thermische effecten hebben betrekking op het welbevinden en de cognitieve prestaties. TNO heeft in 2001 het zogenaamde COFAM-onderzoek uitgevoerd. Daarbij concludeerde TNO een geringe verandering in welbevinden bij mensen door UMTS-velden. De Gezondheidsraad vindt om een aantal redenen dat dit onderzoek niet optimaal is uitgevoerd. Om de resultaten te bevestigen is in Zwitserland een tweede, vergelijkbaar onderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek is onlangs afgerond.

3.2. Zwitsers onderzoek naar effecten UMTS-straling

In haar brief van 9 juni jl. (dis.nr. 2006/16449, zie bijgevoegd) meldt het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Milieu (VROM) dat op 6 juni 2006 de resultaten van de Zwitserse studie naar de effecten van UMTS-velden op het welbevinden en de cognitieve functies van de aan dergelijke velden blootgestelde vrijwilligers zijn gepubliceerd.

Bij deze studie zijn de effecten van UMTS-velden in een groep van 33 elektrogevoelige en in een groep van 84 niet-elektrogevoelige proefpersonen onderzocht. De twee groepen zijn ten aanzien van leeftijd, geslacht en woonomgeving (stad vs. platteland) op elkaar afgestemd.

Uit het onderzoek blijkt onder meer dat vergeleken met de controlesituatie (geen blootstelling), geen van deze beide UMTS-blootstellingen leidde tot een verandering van het welbevinden. Dit geldt zowel voor de uitkomsten van het onderzoek met de nieuwe, gevalideerde vragenlijst, als voor dat met de oorspronkelijke vragenlijst uit het TNO-onderzoek. Onafhankelijk van de sterkte van het UMTS-veld rapporteerden elektrogevoelige proefpersonen meer symptomen.

De proefpersonen waren bovendien niet in staat om UMTS elektromagnetische velden waar te nemen. Elektrogevoelige proefpersonen schatten de veldsterkte in het algemeen hoger in dan de niet-elektrogevoelige proefpersonen, maar ook deze inschatting was onafhankelijk van de daadwerkelijk aangeboden veldsterkte.

Met betrekking tot de cognitieve prestaties kon geen consistente invloed van UMTS-velden worden aangetoond. In totaal werden de resultaten van 44 tests geanalyseerd. Bij 42 tests werden geen effecten geconstateerd. Echter bij 10 V/m werd in een van de tests in de elektrogevoelige groep ten opzichte van de controlesituatie een minieme toename van de reactiesnelheid vastgesteld.

Opgemerkt wordt dat de onderzoeksresultaten alleen uitspraken toelaten over de samenhang tussen kortstondige blootstelling aan een UMTS-basisstationsignaal en een directe vermindering van het welbevinden of de cognitieve vermogens. Er kunnen geen conclusies worden getrokken over gezondheidsrisico's als gevolg van het gebruik van UMTS-mobieltjes of als gevolg van langdurige, chronische blootstelling door UMTS-basisstations.

Voor een meer definitieve beoordeling moeten andere, momenteel lopende (bijvoorbeeld in Denemarken en Groot-Brittannië) of op handen zijnde onderzoeken (bijvoorbeeld in Japan) worden afgewacht. Deze onderzoeken kunnen aanvullende inzichten geven in de verschillende bevindingen uit het huidige en het TNO-onderzoek.

Samengevat constateert de Staatssecretaris van VROM in de brief van 9 juni jl. dat de huidige stand van de wetenschap zijn standpunt ondersteunt dat plaatsing van UMTS-antennes vanuit gezondheidsoverwegingen verantwoord is. Er wordt immers voldaan aan de randvoorwaarden van volksgezondheid, leefmilieu en veiligheid.

De staatssecretaris merkt verder op de burgers via voorlichting hierover te gaan informeren. Het opgerichte onafhankelijke Kennisplatform Elektromagnetische Velden en Gezondheid kan daarbij een belangrijke rol spelen.

Verder zetten de ministeries van VROM en Economische Zaken een onderzoeksprogramma op voor onderzoeken naar de gezondheids- en biologische effecten van elektromagnetische velden waartoe ook UMTS-velden behoren. Dit programma wordt ondergebracht bij ZonMw, een onafhankelijke Nederlandse organisatie voor onder meer gezondheidsonderzoek. "Met dit programma houdt de overheid nadrukkelijk de vinger aan de pols", aldus Staatssecretaris Van Geel.

3.3 Standpunt Wereldgezondheidsraad

De Wereldgezondheidsraad volgt wereldwijd de literatuur over onderzoeksresultaten over de niet-thermische effecten van elektromagnetische velden en concludeert dat er geen bewijs is dat UMTS-zenders schadelijk zijn voor de gezondheid. De Gezondheidsraad erkent dat de wetenschappelijke informatie over gezondheidseffecten door UMTS te onduidelijk is om een norm vast te stellen. Wel concludeert zij dat er met de huidige kennis geen reden is de bestaande norm aan te passen. Dit omdat hierin ruime veiligheidsmarges zijn ingebouwd.

3.4 Standpunt VNG

De VNG steunt de staatssecretaris in zijn conclusie dat er op basis van het verrichte onderzoek geen redenen zijn om de plaatsing van UMTS-zendmasten tegen te houden.

De staatssecretaris stelt dat het oordeel over mogelijke gezondheidsrisico's is voorbehouden aan zijn departement en zich niet leent voor beoordeling door het gemeentelijke of provinciale bestuur. De VNG concludeert hieruit dat er geen beleidsruimte voor gemeenten is om de plaatsing van UMTS tegen te houden op basis van bezorgdheid over mogelijke gezondheidsrisico's.

Aangezien recente jurisprudentie van de Raad van State de stelling van de staatssecretaris lijkt te bevestigen legt de VNG zich bij dit oordeel neer. Daarbij gaat de VNG er vanuit dat de aansprakelijkheid voor eventuele gezondheidsrisico's veroorzaakt door de toepassing van UMTS, nooit voor rekening kan komen voor gemeenten. Gemeenten kunnen hier niet verantwoordelijk voor worden gehouden omdat zij volgens de staatssecretaris immers geen beleidsruimte hebben om af te wijken van het rijksbeleid.

De VNG constateert dat er nog ongerustheid bestaat bij burgers en gemeenten, die met de plaatsing van antennemasten ten behoeve van UMTS worden geconfronteerd. Er wordt van uitgegaan dat de betrokken ministeries alles in het werk stellen om deze ongerustheid effectief weg te nemen. De betrokken ministeries hebben hiervoor al diverse initiatieven ontplooid, zoals het instellen van een kenniscentrum en het in contact treden met gemeenten waar de plaatsing van antennemasten niet vlekkeloos verloopt.

Goede communicatie vanuit de rijksoverheid wordt noodzakelijk geacht om de maatschappelijke onrust onder burgers weg te nemen.

Binnenkort zal de VNG haar leden nader informeren over haar standpunt. Gezien het grote maatschappelijke belang van de discussie over de mogelijke gezondheidsrisico's zal de VNG hierover in overleg blijven met alle partijen die betrokken zijn bij de uitvoering van het nationale antennebeleid

3.5 Bezorgde burgers

Burgers die zich zorgen maken over de gezondheidsrisico's van elektromagnetische velden (m.n. UMTS-signalen) zijn met het Zwitsers onderzoek niet gerust gesteld. Veel van deze burgers zeggen gezondheidsklachten (zoals hoofdpijn, duizeligheid, concentratieverlies) te hebben die naar hun mening het gevolg zijn van of toenemen door blootstelling aan stralingsvelden van in hun gemeente geplaatste zendmasten.

Ook in Leidschendam-Voorburg hebben zich in de loop van het jaar enkele burgers gemeld die in een gesprek met de betrokken beleidsambtenaar hebben toegelicht zich ernstig zorgen te maken over de gezondheidsrisico's van UMTS-masten of stellen dat zij gezondheidsproblemen hebben die naar hun mening het gevolg zijn van de in de gemeente geplaatste zendmasten.

Daarnaast zijn er van enkele bezorgde burgers e-mailberichten ontvangen (Dis-nummers 2006/13481 en 2006/15945, zie bijgevoegd).

3.6 Tweede Kamer

Op 7 september heeft de Tweede Kamer gedebatteerd over UMTS. Uitgangspunt daarbij vormde de brief van Staatssecretaris Van Geel over de resultaten van het Zwitserse onderzoek naar UMTS en welbevinden.

Uit navraag over het resultaat van dit debat hebben wij vernomen dat de staatssecretaris onder meer is gevraagd zijn standpunt over plaatsing van UMTS-antennes, zoals weergegeven in de brief van 5 oktober jl., nader toe te lichten. In reactie hierop heeft de staatssecretaris toegelicht dat zijn standpunt niet alleen gebaseerd is op de resultaten van het Zwitsers onderzoek, maar vooral ook op de uitspraak van de Wereldgezondheidsraad. De uitspraak van de WHO is gebaseerd op alle tot nu toe verzamelde gegevens door de WHO van alle onderzoeken wereldwijd die op dit terrein zijn uitgevoerd.

Het debat heeft er niet toe geleid dat er specifieke normen moeten worden opgesteld.

3.7 Maatregelen als gevolg van bezorgdheid onder burgers

Op basis van de onderzoeksresultaten en de uitspraak van de gezondheidsraad dat er volgens haar geen effect is op de gezondheid van de burgers, is het standpunt van de Staatssecretaris van VROM dat plaatsing van UMTS-antennes vanuit gezondheidsoverwegingen verantwoord is. Er wordt immers voldaan aan de randvoorwaarden van volksgezondheid, leefmilieu en veiligheid. Om de angst die er bij bezorgde burgers heerst weg te nemen, worden maatregelen genomen (veelal in de vorm van onderzoeken).

Enkele van deze maatregelen zijn:

- De oprichting van het Kennisplatform Elektromagnetische Velden en Gezondheid, dat al het onderzoek op dit gebied in de gaten zal houden.
- Ontwikkeling van de Netkaart. Hierop kan gezocht worden hoe breed de indicatieve zones zijn van de hoogspanningslijnen die door de gemeente lopen
- ZonMw (een onafhankelijke Nederlandse organisatie voor onder meer gezondheidsonderzoek) is ingeschakeld om onderzoek te doen naar gezondheids- en biologische effecten van elektromagnetische velden.
- De regering zal via voorlichting burgers gaan informeren over de gezondheidsrisico's en het standpunt van de regering hierover.
- De Wereldgezondheidsraad houdt een register bij met alle mogelijke onderzoeken naar het effect van UMTS. Bij vaststelling van evt. effecten zal meteen (internationaal en lokaal) gehandeld kunnen worden.

Voor nadere informatie op het gebied van antennes en kunnen wij u verwijzen naar het Nationaal Antennebureau (www.antennebureau.nl). Het Antennebureau is het voorlichtings- en informatieloket van de rijksoverheid voor alle antennevraagstukken.

4. Conclusie

Uitgaande van:

- de constatering van de Staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en Milieu in de brief van 9 juni jl. dat de huidige stand van de wetenschap zijn standpunt ondersteunt dat plaatsing van UMTS-antennes vanuit gezondheidsoverwegingen verantwoord is;
- de conclusie van de Wereldgezondheidsraad dat er geen bewijs is dat UMTS-zenders schadelijk zijn voor de gezondheid;
- de conclusie van de VNG dat er geen beleidsruimte voor gemeenten is om de plaatsing van UMTS tegen te houden op basis van bezorgdheid over mogelijke gezondheidsrisico's, doen wij geen voorstel het bestaande beleid voor de plaatsing UMTS-antennes Leidschendam-Voorburg te wijzigen.

Wij zijn ons terdege bewust zijn van de zorgen van burgers over de gezondheidsrisico's van UMTS-signalen en merken op dat de gemeente Leidschendam-Voorburg bij de plaatsing van de zendmasten voor telecommunicatie, waaronder UMTS-antennes, zorgvuldig handelen en dat zal blijven doen. Daarnaast worden de ontwikkelingen en onderzoeken rond de gezondheidsrisico's van antennemasten nauwgezet gevolgd.

Het college van Leidschendam-Voorburg,

A. Thijssen
secretaris

mr. M.A.P. van Haersma Buma
burgemeester